

ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM

BÀI 1

NHẬP MÔN ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM

MỤC TIÊU BÀI HỌC

- Xác định được chủ thể của nền văn hóa, văn hóa trong các môi trường và sự tiếp xúc – giao lưu văn hóa.
- Sự cần thiết của việc nghiên cứu Văn hóa học và các cách tiếp cận nghiên cứu văn hóa.
- Chỉ rõ được bản chất, phương pháp và các trường phái nghiên cứu văn hóa của Văn hóa học.
- Xác định đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu Đại cương văn hóa Việt Nam.
- Trình bày được ý nghĩa của việc nghiên cứu Văn hóa học và Đại cương văn hóa Việt Nam.

CÁC KIẾN THỨC CẦN CÓ

Hệ thống kiến thức qua các môn học – cơ sở để nghiên cứu Đại cương văn hoá Việt Nam

- Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác Lênin;
- Xã hội học;
- Văn hóa học.

HƯỚNG DẪN HỌC

- Đọc tài liệu tham khảo.
- Thảo luận với giáo viên và các sinh viên khác về những vấn đề chưa nắm rõ.
- Trả lời các câu hỏi ôn tập ở cuối bài.
- Tham gia nghiên cứu thực tập và xây dựng bài học cho bản thân.

CẤU TRÚC NỘI DUNG

1.1 Văn hóa và văn hóa học

1.2 Văn hóa và môi trường tự nhiên

1.3 Văn hóa và môi trường xã hội

1.4 Tiến hóa và di sản văn hóa

1.5 Đại cương văn hóa Việt Nam

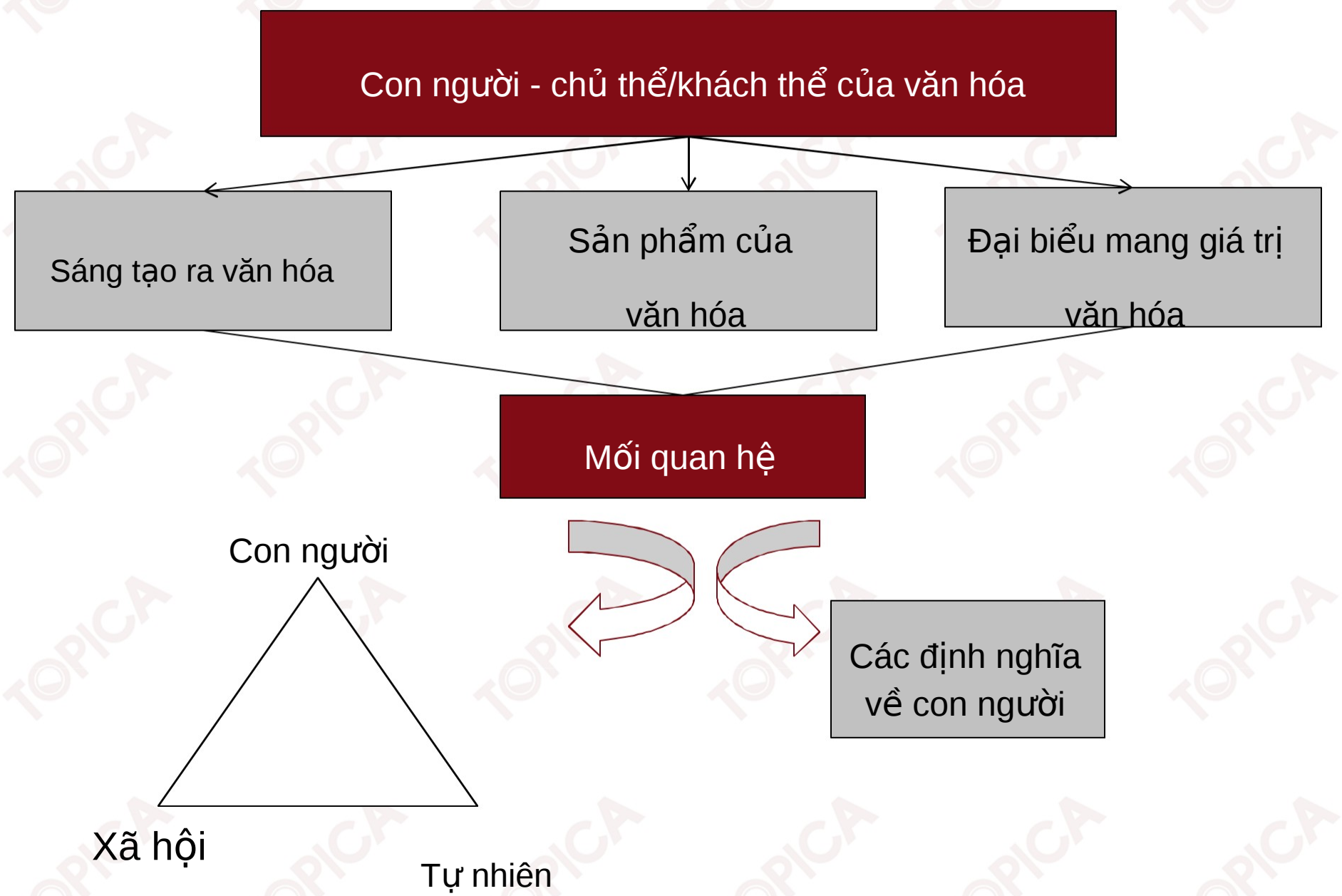
1.1. VĂN HÓA VÀ VĂN HÓA HỌC

1.1.1. Con người - chủ thể/khách thể của văn hóa

1.1.2. Con người Việt Nam - chủ thể/khách thể của văn hóa Việt Nam

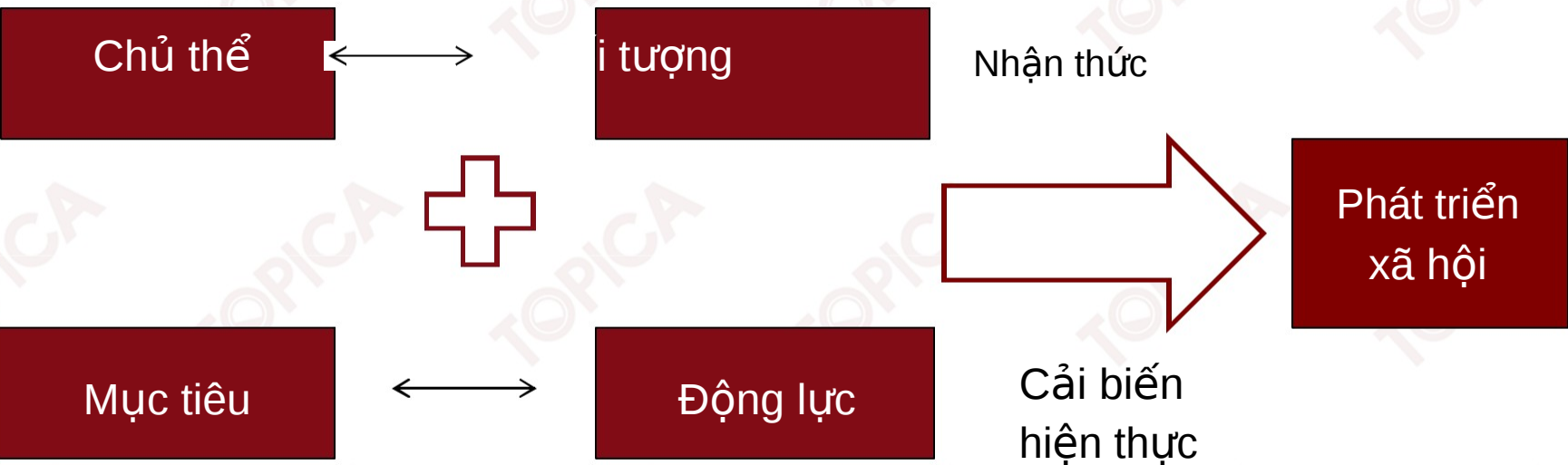
1.1.3. Khái niệm văn hóa và các khái niệm khác

1.1.1. CON NGƯỜI - CHỦ THỂ/KHÁCH THỂ CỦA VĂN HÓA

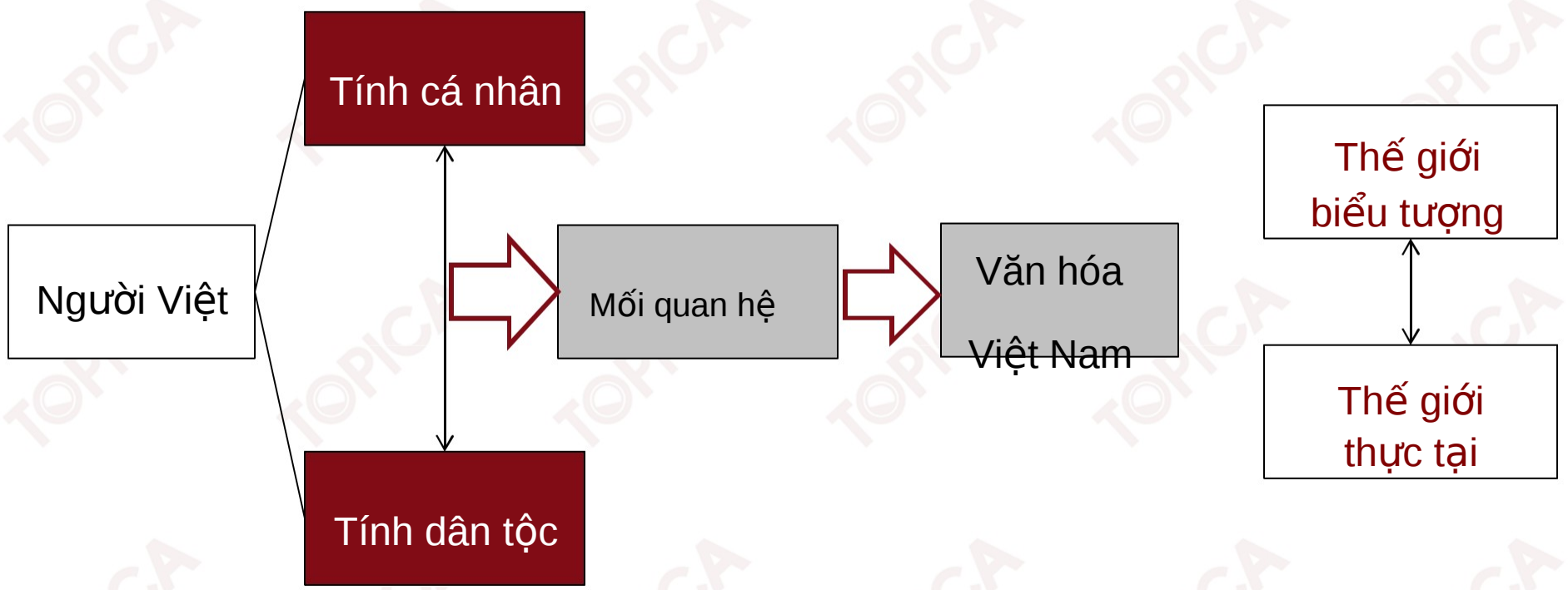

1.1.1. CON NGƯỜI - CHỦ THỂ/KHÁCH THỂ CỦA VĂN HÓA (tiếp theo)

Vai trò của con người

1.1.2. CON NGƯỜI VIỆT NAM - CHỦ THỂ/KHÁCH THỂ CỦA VĂN HÓA VIỆT NAM

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC

a. Khái niệm

- Văn hóa là một hệ thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo và tích lũy qua quá trình hoạt động thực tiễn, trong sự tương tác với môi trường tự nhiên và xã hội.
- UNESCO (2002): Văn hoá nên được đề cập đến như một tập hợp của những đặc trưng về tâm hồn, vật chất, tri thức và xúc cảm của một xã hội hay một nhóm người trong xã hội và nó chứa đựng, ngoài văn học và nghệ thuật, cả cách sống, phương thức chung sống, hệ thống giá trị, truyền thống và đức tin.
- Khái niệm văn hóa của Ederico Mayor - nguyên Tổng giám đốc UNESCO: “Văn hóa là tổng thể sống động các hoạt động sáng tạo (của cá nhân và các cộng đồng) trong quá khứ và hiện tại. Qua các thế kỷ, hoạt động sáng tạo ấy đã hình thành nên hệ thống các giá trị, các truyền thống và thị hiếu - những yếu tố xác định đặc tính riêng của mỗi dân tộc”.

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

b. Đặc trưng và chức năng

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

- Phân biệt các khái niệm

Văn hóa	Văn hiến	Văn vật	Văn minh
Chứa cả giá trị vật chất lẫn tinh thần	Thiên về giá trị tinh thần	Thiên về giá trị vật chất	Thiên về giá trị vật chất – kỹ thuật
Có bề dày lịch sử			Chỉ trình độ phát triển
Có tính dân tộc			Có tính quốc tế
Gắn bó nhiều hơn với phương Đông nông nghiệp			Gắn bó nhiều hơn với phương Tây đô thị

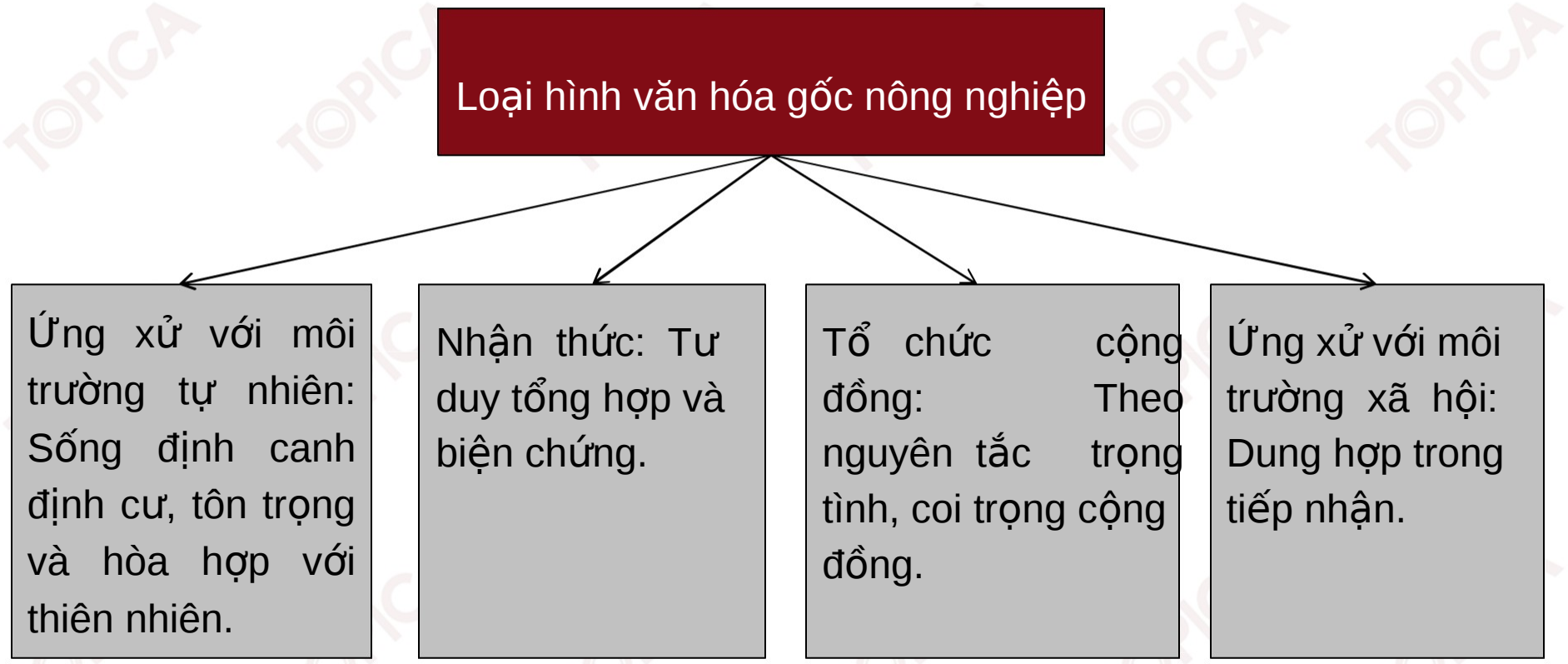
1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

c. Kết luận chung về văn hóa

- Về phương diện loài: Văn hoá là sản phẩm đặc hữu chỉ có ở loài người, là cái để phân biệt con người với con vật, xã hội loài người với thế giới động vật.
- Về phương diện cá nhân: Văn hoá là sức mạnh bản chất của con người, thể hiện trong hoạt động sống và phương thức sống, thể hiện tầm vóc của con người trong thế giới tự nhiên.
- Về phương diện đời sống: Trao truyền văn hoá là phương thức tồn tại độc đáo của xã hội người, thế giới động vật tồn tại bằng bản năng.
- Về phương diện biểu hiện: Văn hoá biểu hiện thông qua hệ thống biểu tượng để phản ánh, trao truyền các giá trị, không phải do di truyền.
- Nghị trưởng Pháp Edouard Herriot: “Văn hóa là cái còn lại khi người ta đã quên đi tất cả, là cái vẫn thiếu khi người ta đã học tất cả”.
- Arnold (Anh): “Văn hóa làm cho chúng ta biết rõ tri thức và lời nói tốt nhất trên thế giới, từ đó mà hiểu lịch sử của tinh thần nhân loại”.
- Mahatma (Ấn Độ): Nền văn hóa của một quốc gia nằm trong trái tim và tâm hồn của nhân dân.
- Albert Camus: Văn hóa là tiếng kêu của con người khi đối diện với số phận.

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

d. Định vị văn hóa Việt Nam

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

d. Định vị văn hóa Việt Nam

Chủ thể và thời gian văn hóa Việt Nam

Chủng
Nam
đồ đá
(khoảng
năm TCN).

Đông
Á: Thời kỳ
giữa
10.000

Chủng Nam Á:
Cuối thời
đại đồ
(khoảng 5.000
năm TCN).

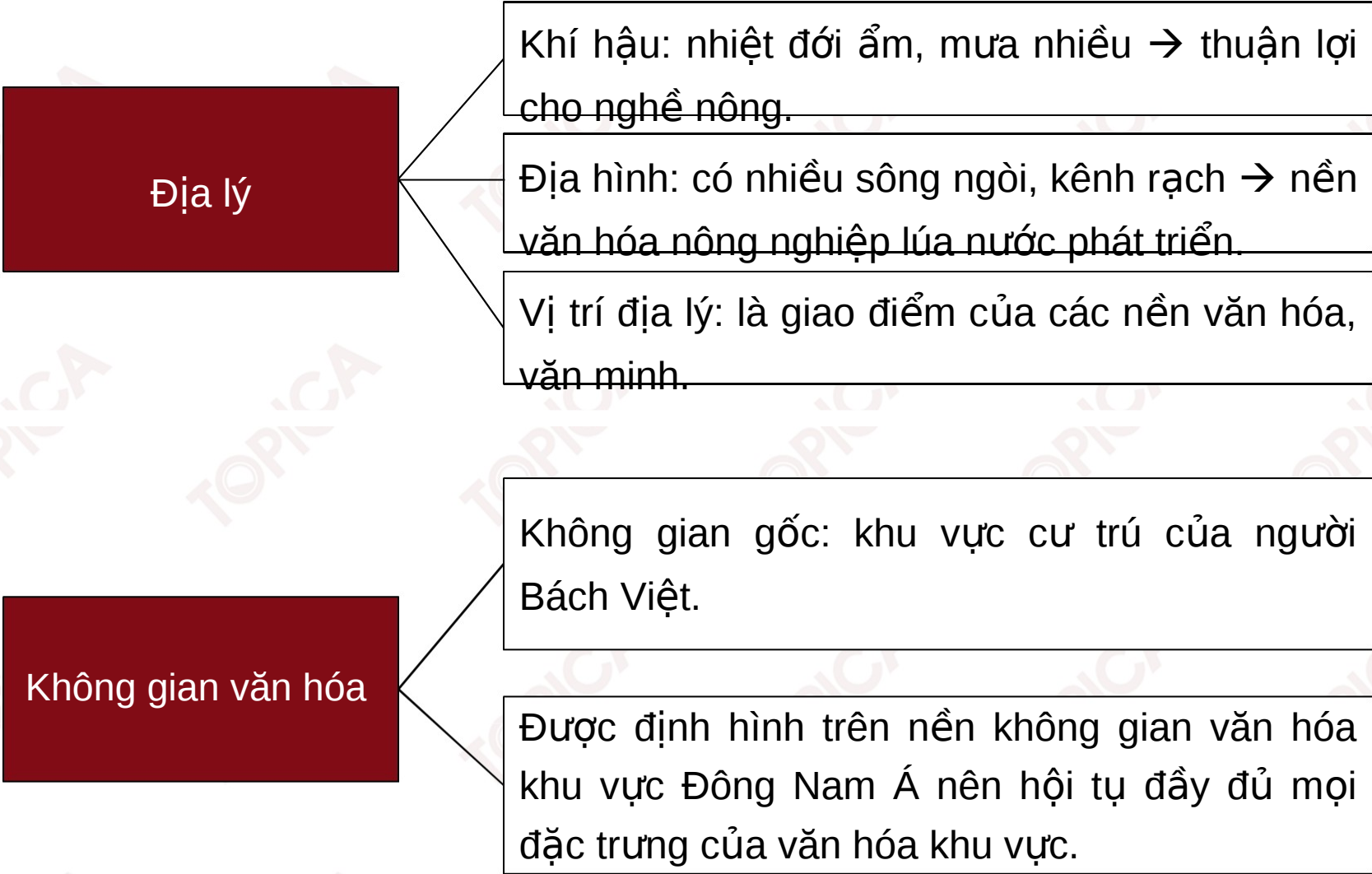
đá
thời
đồng

Chủ thể văn
hóa Việt Nam:
Thời đại đồ
đồng (từ thiên
niên kỷ thứ II →
thiên niên kỷ
thứ I TCN).

Dân tộc Việt
Nam có 54 tộc
người, tạo nên
tính thống nhất
trong sự đa dạng
của văn hóa.

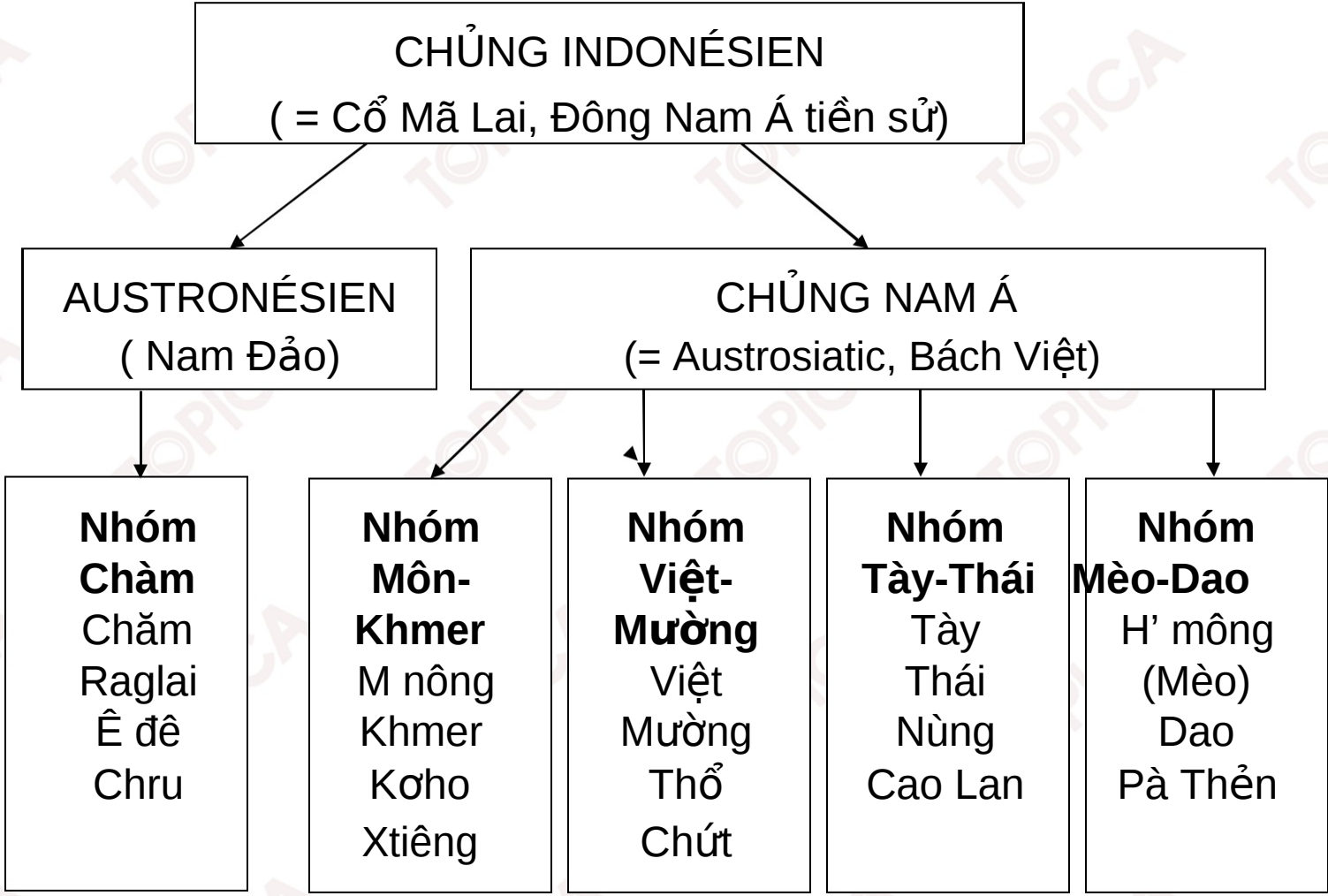
1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

Địa lý và không gian văn hóa Việt Nam

1.1.3. KHÁI NIỆM VĂN HÓA VÀ CÁC KHÁI NIỆM KHÁC (tiếp theo)

Sự hình thành các dân tộc Đông Nam Á

1.2. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN

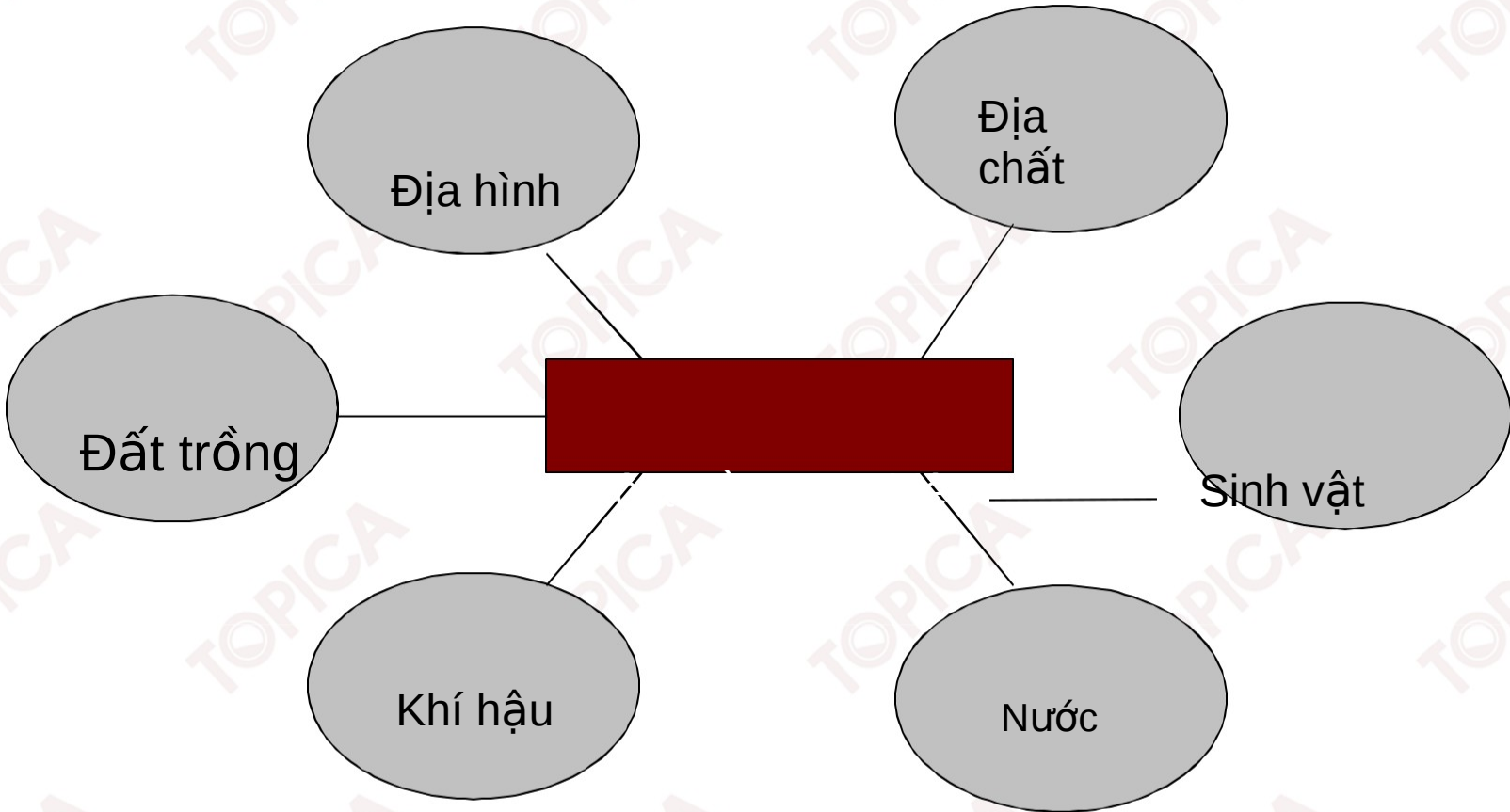
Môi trường của một khách thể bao gồm các vật chất, điều kiện hoàn cảnh, các đối tượng khác hay các điều kiện nào đó mà chúng bao quanh khách thể này hay các hoạt động của khách thể diễn ra trong chúng.

Môi trường là tập hợp tất cả các yếu tố tự nhiên và xã hội bao quanh con người, ảnh hưởng tới con người và tác động đến các hoạt động sống của con người như: không khí, nước, độ ẩm, sinh vật, xã hội loài người và các thể chế.

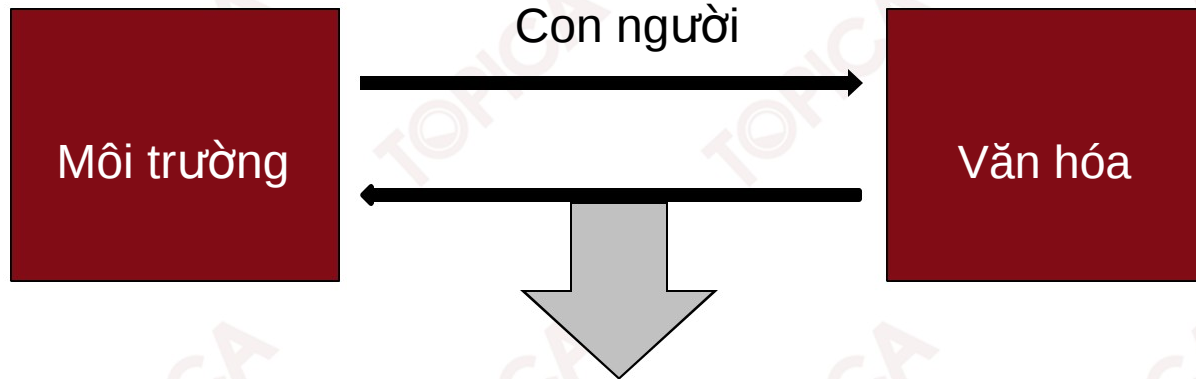
1.2. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN (tiếp theo)

Môi trường tự nhiên: Bao gồm tất cả những vật thể sống và không sống xuất hiện một cách tự nhiên trên trái đất hoặc một vùng trên trái đất. Nó là môi trường bao gồm tương tác của tất cả các vật thể sống.

1.2. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN (tiếp theo)

Môi trường Việt Nam – Văn hóa dân tộc

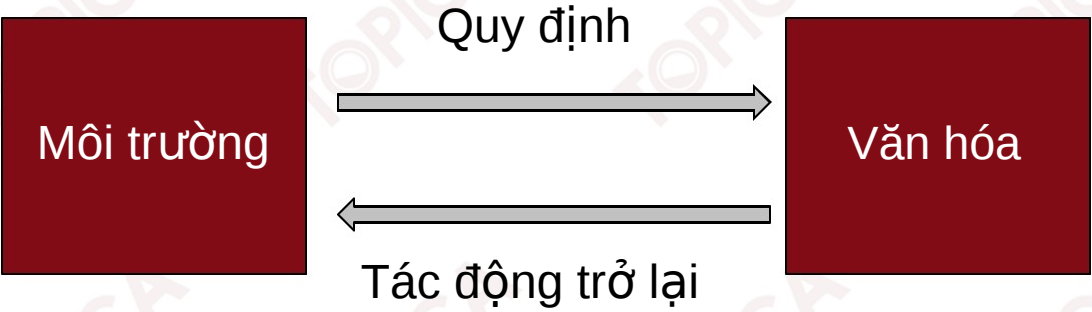

Môi trường văn hóa

Môi trường sống trong đó có môi trường tự nhiên và môi trường xã hội đã được văn hóa hóa. Chính vì vậy, nghiên cứu môi trường văn hóa không thể không nghiên cứu môi trường tự nhiên và môi trường xã hội - cơ sở nền tảng của môi trường văn hóa.

1.2. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN (tiếp theo)

Mối quan hệ giữa văn hóa và môi trường

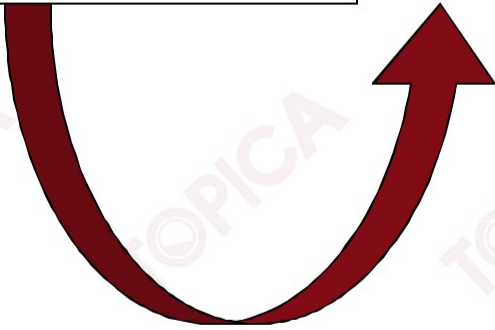

Phương thức tác động qua nhận thức duy lý/nhân quả	Phương thức tác động qua nhận thức khác trải nghiệm/tham dự
Gián cách	Tổng thể/không chia cách
Lập luận	Tính xúc cảm
Trừu tượng	Trực giác

1.2. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN (tiếp theo)

Vai trò của môi trường đối với văn hóa

1. Môi trường văn hóa bằng mối quan hệ tương tác con người.
2. Môi trường sống và sự phát triển.
3. Nội hình thành và phát triển nhân cách cá nhân.
4. Nội hình thành lối sống, nếp sống cộng đồng.

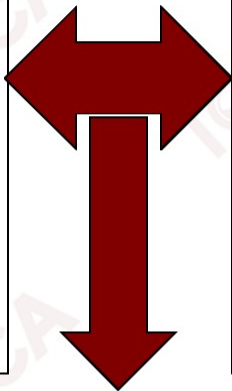

Xây dựng môi trường văn hóa cũng đồng thời là cải thiện và nâng cao chất lượng của môi trường sinh thái tự nhiên và môi trường xã hội nhân văn. Với ý nghĩa đó, xây dựng môi trường văn hóa không tách rời với việc xây dựng nhân cách cá nhân và lối sống, nếp sống của cộng đồng xã hội.

1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI

Môi trường xã hội bằng các quan hệ xã hội

- Trong sản xuất;
- Trong phân phối;
- Trong giao tiếp.

Môi trường nhân tạo bằng các đối tượng lao động

- Do con người tạo ra
- Chịu sự chi phối của con người
- Các nhà ở, nhà máy, thành phố...

Con người là sinh vật, nhưng là sinh vật đặc biệt, do con người chế tạo được các công cụ lao động, nhờ thế con người tác động vào tự nhiên một cách có ý thức, làm biến đổi tự nhiên ở quy mô ngày càng lớn và ngày càng sâu sắc. Ngày nay, hầu như không còn nơi nào trên trái đất không chịu tác động của con người.

1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

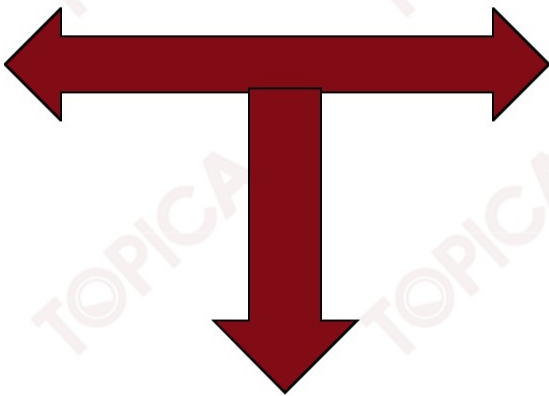
a. Xã hội hóa cá nhân và sự nhập thân văn hóa

1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

Xã hội hóa cá nhân

Cá nhân học tập lĩnh hội, chấp nhận và tuân thủ các quy định của xã hội và biến thành chủ thể xã hội.

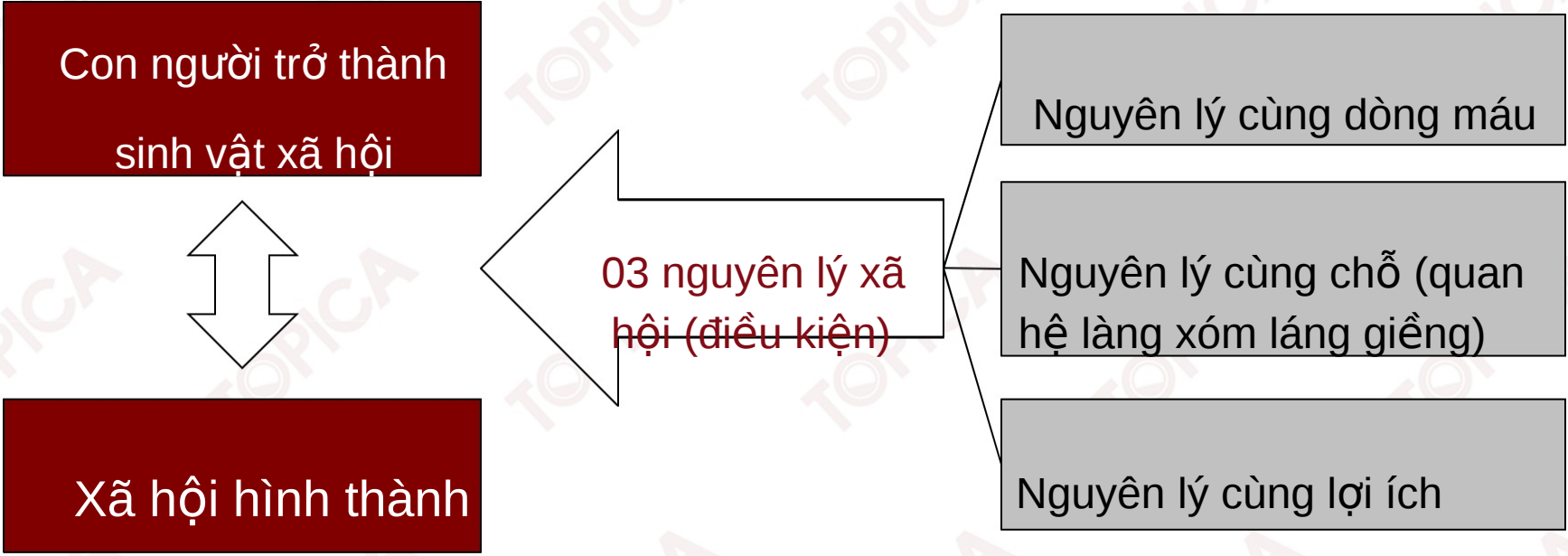
Nhập thân văn hóa

Cá nhân sinh ra, trưởng thành trong môi trường văn hóa và trở thành đại diện cho văn hóa.

Hình thành xã hội

1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

Các nguyên tắc hình thành và tồn tại xã hội

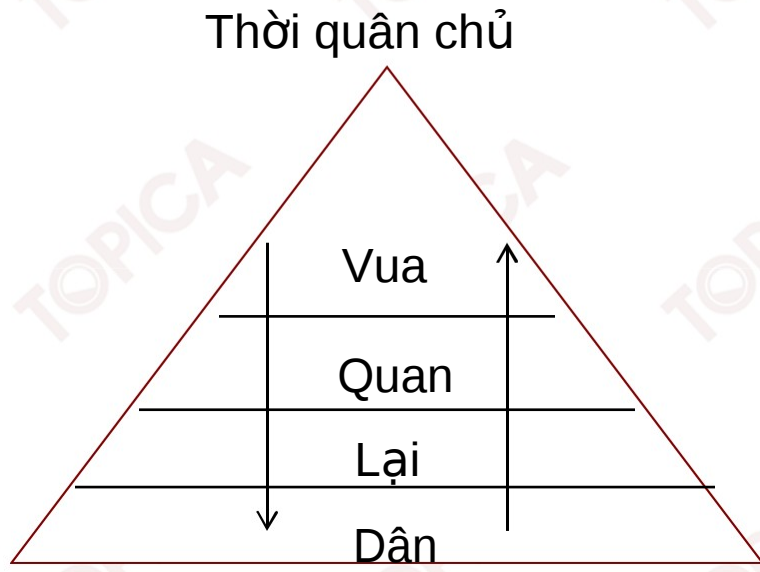
1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

b. Cơ cấu (phổ hệ) xã hội và trường hoạt động cá nhân

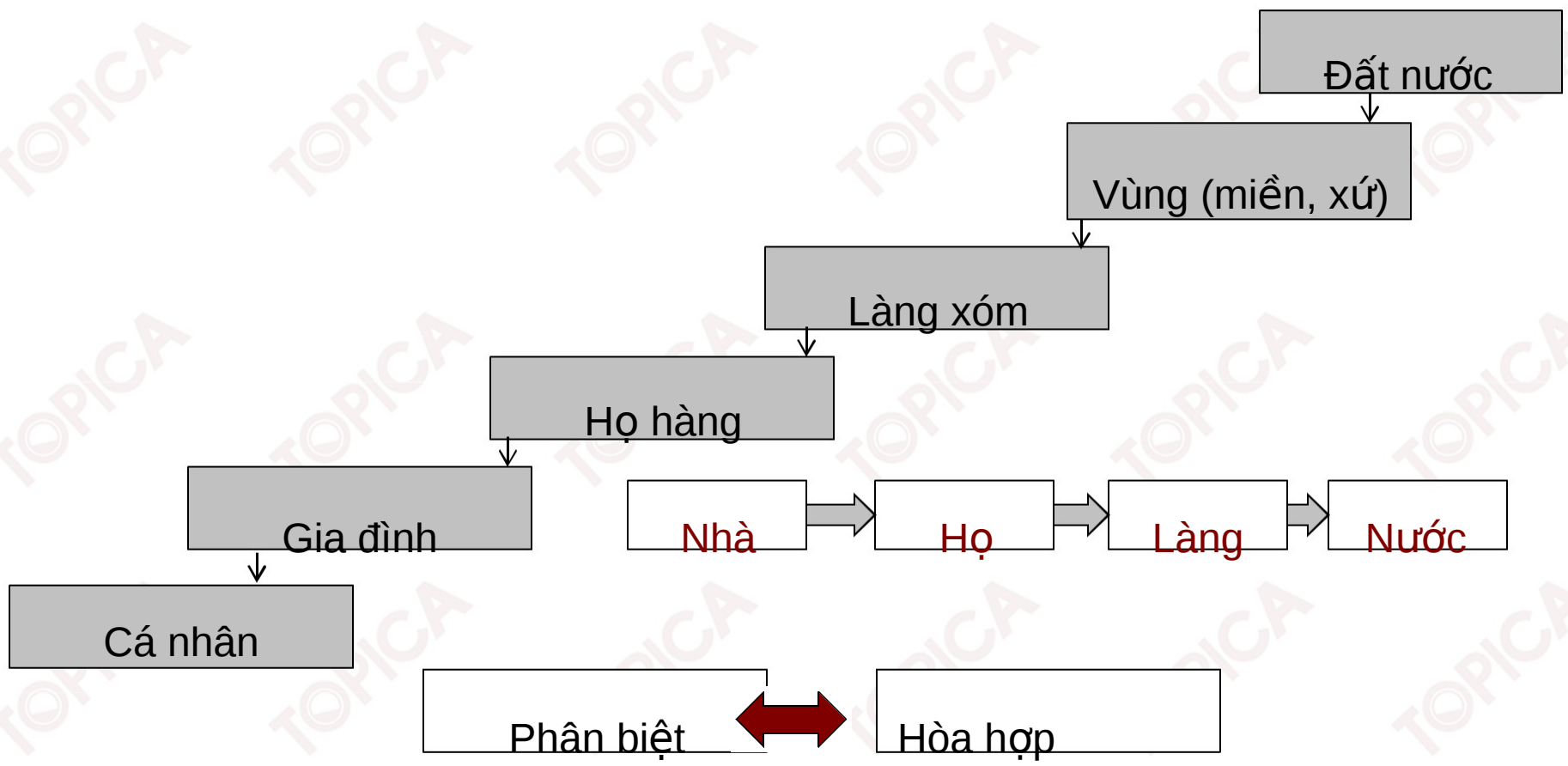
1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

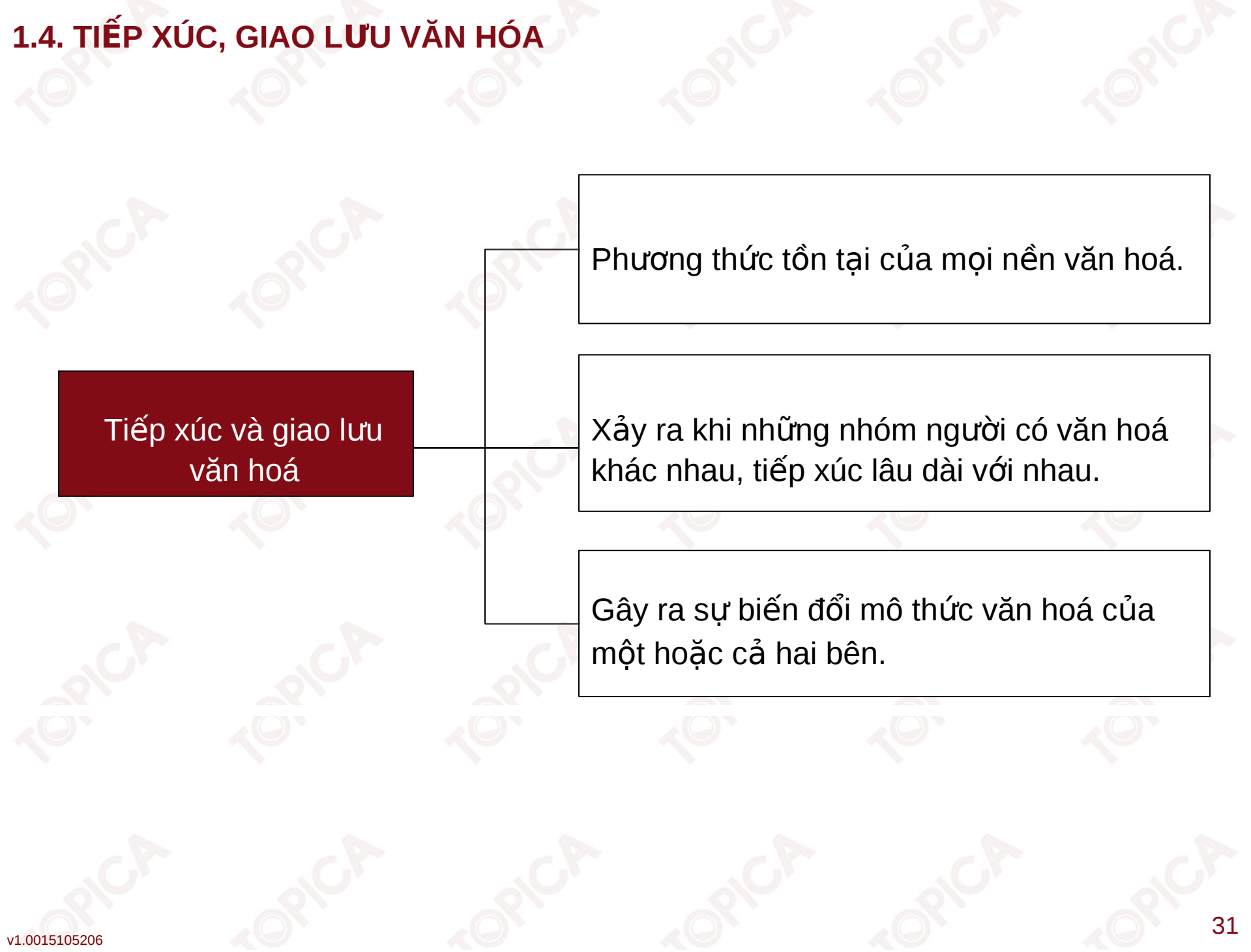
- Đặc điểm môi trường xã hội Việt Nam:
 - ▢ Vị thế địa chính trị, địa văn hóa đặc biệt.
 - ▢ Lịch sử chống xâm lược phương Bắc và mở rộng lãnh thổ xuống phương Nam.
 - ▢ Nền văn hóa thống nhất – đa dạng.
 - ▢ Văn hóa nông nghiệp lúa nước, mang tính chất tĩnh tiểu nông.
- Cơ cấu tầng lớp xã hội Việt Nam truyền thống

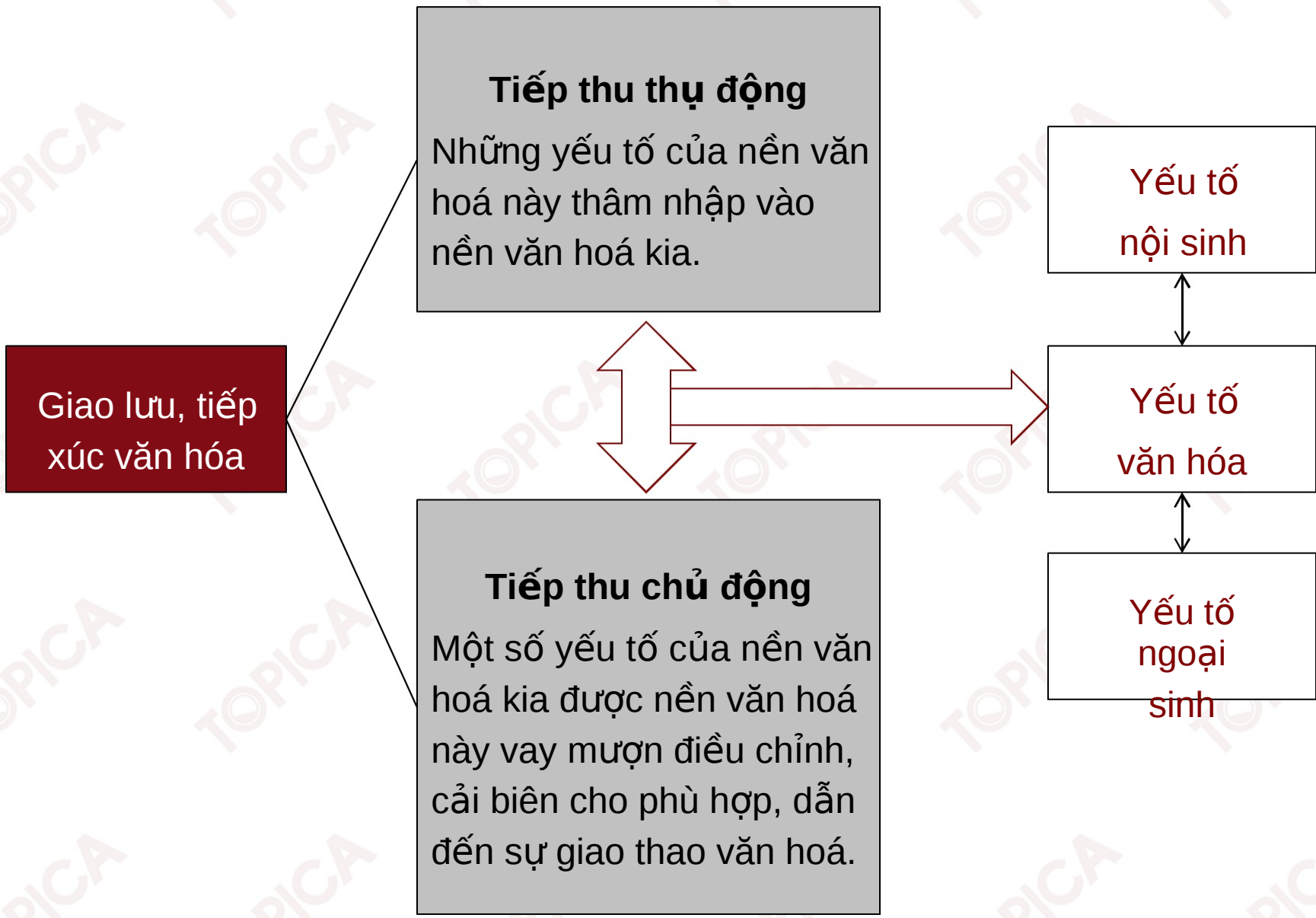
1.3. VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI (tiếp theo)

- Cơ cấu (phổ) xã hội Việt Nam

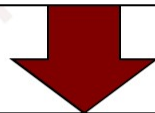

1.4. TIẾP XÚC, GIAO LƯU VĂN HÓA (tiếp theo)

1.4. TIẾP XÚC, GIAO LƯU VĂN HÓA (tiếp theo)

- Khoa học tích hợp(Integral Science);
- Nghiên cứu văn hoá nói chung;
- Nghiên cứu hiện tượng văn hoá riêng biệt.

Mục đích

Phát hiện ra và phân tích tính qui luật của những biến đổi văn hoá - xã hội.

Đối tượng

Văn hoá từ nhiều góc độ:

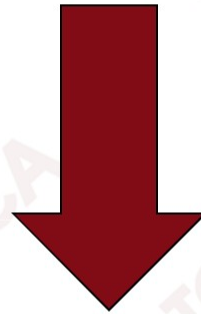
- Lịch sử văn hoá;
- Địa lý văn hoá;
- Văn hoá học đại cương;
- Cơ sở văn hoá.

1.5. ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM

- Đối tượng môn Đại cương văn hóa Việt Nam

Khoa học tích hợp(Integral Science);
Một phân hệ của văn hóa học;
Nghiên cứu hiện tượng văn hoá riêng biệt.

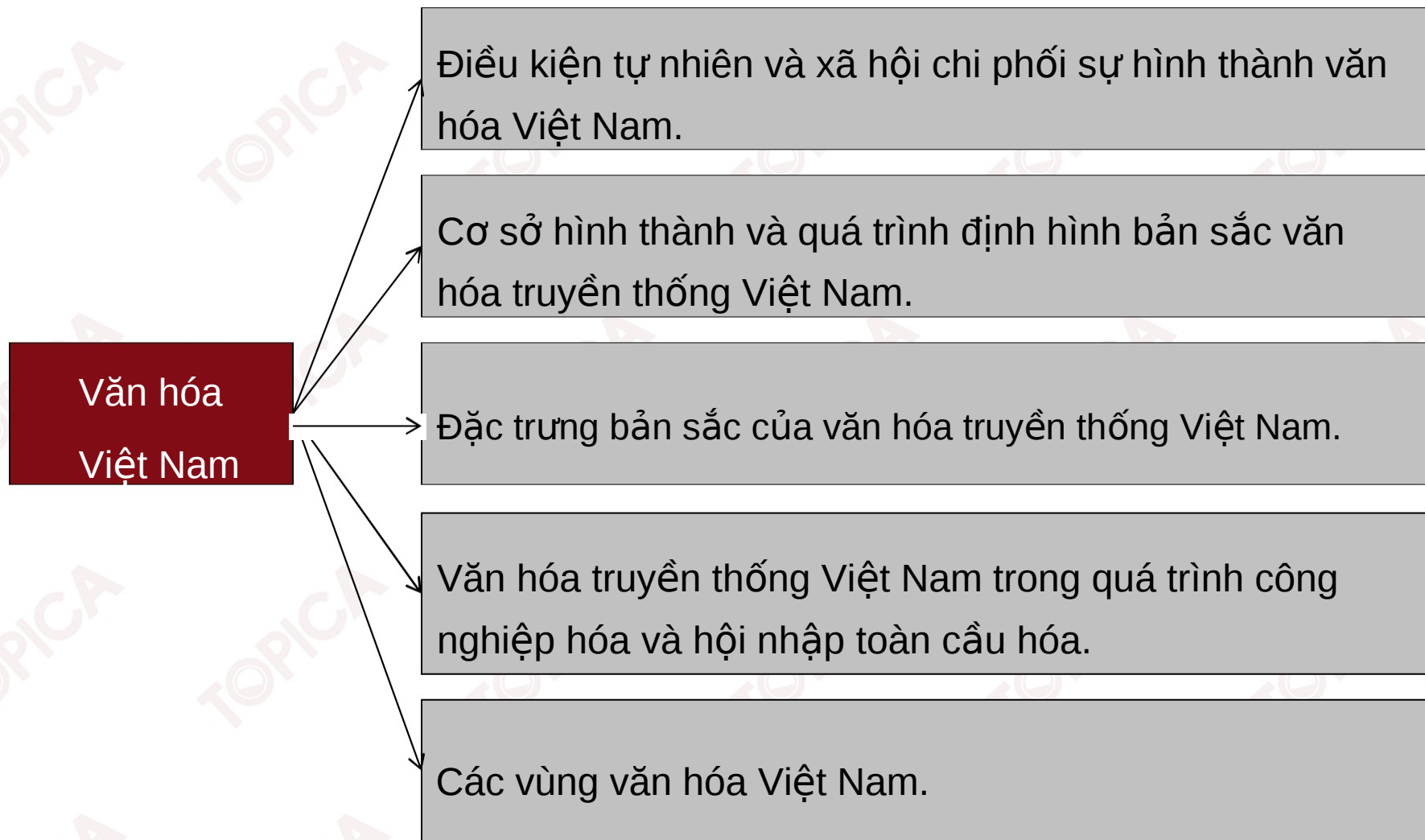
Đối tượng

Văn hoá Việt Nam

- Lý luận về Văn hoá học;
- Lịch sử văn hoá Việt Nam;
- Không gian văn hoá Việt Nam;
- Văn hoá Việt Nam trong điều kiện mới.

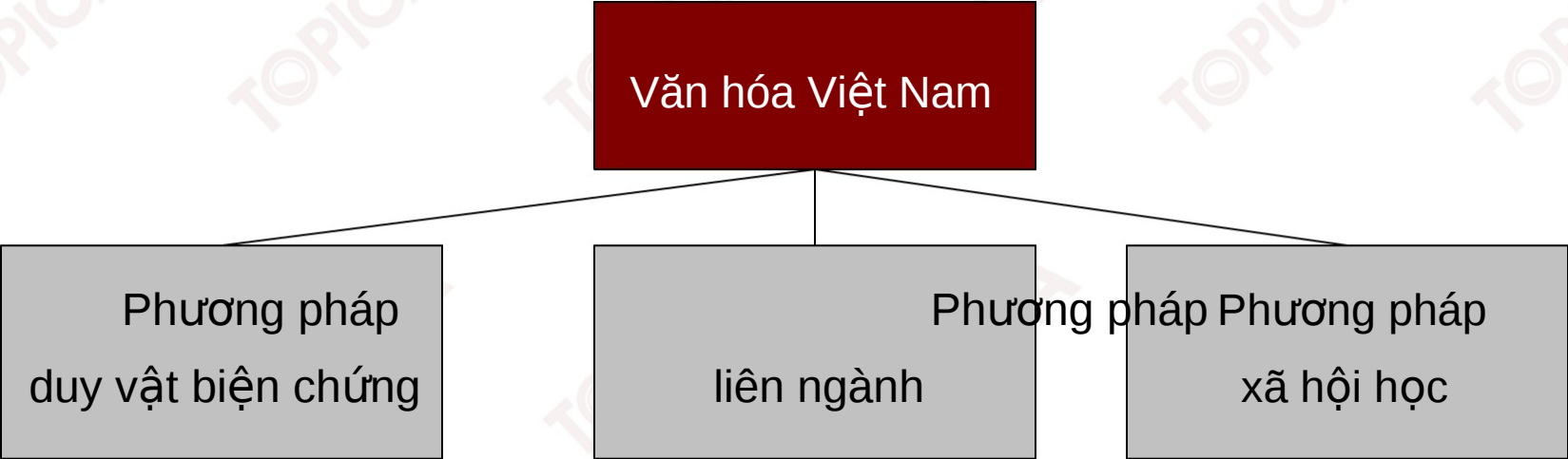

1.5. ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM (tiếp theo)

1.5. ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM (tiếp theo)

Phương pháp môn Đại cương văn hóa Việt Nam

1.5. ĐẠI CƯƠNG VĂN HÓA VIỆT NAM (tiếp theo)

- Mục đích – ý nghĩa môn Đại cương văn hóa Việt Nam
 - ▢ Phát hiện ra và phân tích tính qui luật của những biến đổi văn hoá - xã hội Việt Nam.
 - ▢ Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa.
 - ▢ Xây dựng môi trường văn hóa.
 - ▢ Sử dụng và phát triển văn hóa Việt Nam.
 - ▢ Xây dựng con người Việt Nam trong giai đoạn cách mạng mới.

Qua bài học này, chúng ta đã nghiên cứu những nội dung chính sau:

- Chủ thể nền văn hóa;
- Văn hóa trong các môi trường và sự tiếp xúc – giao lưu văn hóa;
- Sự cần thiết của việc nghiên cứu Văn hóa học và các cách tiếp cận nghiên cứu văn hóa;
- Bản chất, phương pháp và các trường phái nghiên cứu văn hóa của Văn hóa học;
- Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu Đại cương văn hóa Việt Nam;
- Ý nghĩa của việc nghiên cứu Văn hóa học và Đại cương văn hóa Việt Nam.